

פתיחת הסדר המקרקעין בגדה המערבית

פברואר 2026

במאי 2025 הורה הקבינט הביטחוני של ישראל למפקד הצבאי לחדש את הליכי הסדר המקרקעין בגדה המערבית, אשר הוקפאו מאז 1967 (בדומה למזרח ירושלים). בדצמבר 2025 הקצתה ממשלת ישראל 41 תקנים ציבוריים לצורך קידום הסדר המקרקעין בגדה המערבית. ב-15 לפברואר התקבלה החלטת ממשלה מפורטת, המציבה יעד של השלמת ההסדר ב-15% מהמקרקעין הלא מוסדרים בתוך ארבע שנים. לצורך כך ההחלטה מקצה תקנים ותקציבים, וכן מפרטת את הרשויות שייקחו חלק בעריכת ההסדר בפועל, כולל הקמת מנהלת ייעודית. ביצוע ההחלטה מותנה באישור חוק ההסדרים לשנת 2026.

יש להבין החלטות אלו בהקשר הרחב יותר של מדיניות הממשלה הנוכחית לקידום סיפוח של שטחים נרחבים בגדה המערבית. קיימת הסכמה רחבה כי הליכי הסדר מקרקעין מהווים מימוש מובהק של סמכות ריבונית, ולכן הם אסורים על כוח כובש לפי המשפט הבינלאומי. עמדה זו באה לידי ביטוי גם בחוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק (ICJ) שביקרה את פתיחת הסדר המקרקעין במזרח ירושלים מכיוון שהוא יוצר שינויים בלתי הפיכים במצב הקיים ומשמש כלי נוסף לדחיקת פלסטינים מהעיר וביצור השלטון הישראלי בה. יתרה מכך, ההחלטה לתת לרשויות ישראליות אזרחיות לנהל את הליכי רישום הקרקע מהווה אף היא סממן מובהק של סיפוח השטח.

המעקב הצמוד שאנו מנהלים אחר פתיחתו המחודשת של הסדר המקרקעין במזרח ירושלים מאז 2018 מהווה תמרור אזהרה ברור. רק 1% מתוך כל הקרקע שנרשמה עד כה (כ-2,300 דונם) נרשמה על שם בעלים פלסטיניים פרטיים. בנוסף, מרבית הקרקע שנרשמה באזורים המיועדים להקמת התנחלויות חדשות. העובדה שכמעט אף פלסטיני לא הפיק תועלת מההליך, יחד עם העובדה שעיקר הקרקעות שכן נרשמו ישמשו להעמקת מפעל ההתנחלות מדגימה כי ההליך אינו מבוצע לטובת האוכלוסייה המקומית. נהפוך הוא: הסדר המקרקעין משמש כמנגנון נוסף לשלול מפלסטינים את רכושם ולבטל את זכויותיהם בקרקע, כאשר הוא נעשה בחוסר שקיפות מוחלט, ועל בסיס מערכת חוקים מפלה.

הלקחים מירושלים, כמו גם הצהרות הממשלה עצמה, מצביעים על כך שישראל שואפת להשתמש בהליכי הסדר המקרקעין כדי לקדם את מאמצי השתלטות על הקרקע בגדה המערבית, תוך פגיעה בזכויות היסוד של התושבים הפלסטינים. אינדיקציה לכך כבר עלתה בבקשת המדינה לעכב את פינוי הבתים בהתנחלות עלי, שנבנו על קרקע פלסטינית בבעלות פרטית. המדינה טענה כי במסגרת חידוש הסדר המקרקעין בגדה המערבית, ניתן יהיה להעביר את הקרקע לבעלות המדינה. הדבר חושף את הכוונה האמיתית של המהלך: המשך הגזל המאסיבי של אדמות פלסטיניות, והרחבת מפעל ההתנחלויות.

עתירה לבג"ץ נגד חידוש הסדר המקרקעין בגדה המערבית, שהוגשה על ידי יש דין, במקום - תכנון וזכויות אדם, האגודה לזכויות האזרח בישראל והמוקד להגנת הפרט, נדחתה בינואר 2026 בנימוק שהיא מוקדמת מדי. למרות זאת, אנו טוענים כי המהלך כולו נוגד את החוק הבינלאומי, מעמיק את הסכסוך הישראלי-פלסטיני, מרחיק אותנו מפתרון מדיני, ופוגע בזכויותיהם הבסיסיות ביותר של פלסטינים בגדה לחיים סבירים ולתכנון מרחבי ראוי.